

MH—EXTRA

Dornbach Alajos szabaddemokrata képviselővel beszélget Pintér Dezső

Nem szabad a tekintélyelvűségre építeni

„Az SZDSZ a mai politikai viszonyok között egyszerűen nem engedheti meg magának, hogy kiváló személyiségeket nélkülözzön” — így nyilatkozott a Magyar Hírlapnak Dornbach Alajos, az SZDSZ egyik elnökjelöltje. Kijelentette: „Katasztrófa volna, ha egyetlen személyiség irányítaná a politikát egy testületben, még akkor is, ha az illető kifogástalan elme és jellem volna.” Előnyös, ha egy politikai pártnak vannak frontemberei, de azok rendelkezzenek önkorlátozási képességgel, fogadják el a testületi döntéseket és saját döntéseiket egyeztessék azzal a szakértői gárdával, amelyből erejüket merítik. Szólt arról is: „Minden politikai ellenféllel minden körülmények között keresni kell a dialógust, ahhoz már forradalmi helyzetnek kell előállnia, hogy ne az érvelés legyen a terep.” Hozzátette: a dialógusokban óvatosságra, fenntartásokra van szükség, „a romantikus naivitás nem jellemző rám”.

— Az elmúlt napokban nyilvánvalóvá vált: ön nem fogadja el azt az értékelést, hogy az SZDSZ mély válságban van, ugyanakkor elnök-ké választás esetén a pártnak az eltérő áramlatok között integráló szerepet vállalna. Nincs itt ellentmondás?

— Az SZDSZ-ben mutatkozó problémák nemcsak a szabaddemokratákra jellemzőek, hanem az egész magyar közéletre, a többi parlamenti pártra is. Mi nyíltan vállaljuk a nehézségeinket.

— Az SZDSZ meghatározó személyiségei általában egyetértenek abban, hogy a pártnak kormányképes erővé kell válnia. Ön szerint mikor és miért változott el az SZDSZ ettől a képességtől?

— Nem hiszem, hogy eltávolodott volna. Mint a legerősebb ellenzéki párt, az SZDSZ a választások után is volt annyira kormányképes, mint az MDF, legalább annyi alkalmas szakemberrel és politikussal rendelkezett és rendelkezik ma is. Már 1990 elején az volt a véleményem, bármelyik párt nyeri meg a választásokat, hatékony kormányt csak kívülálló szakértők bevonásával alkothat. Nem feltétlen a kormányalakítás céljából, ám arra mindig számítva folyamatosan bevonjuk szakmai jellegű munkánkba azokat a jól képzett, tehetséges szakértőket, akik készek és képesek az együttműködésre. Úgy érzem, személyem biztosíték arra, hogy ez a szakértői támogatás a jövőben is rendelkezésünkre álljon.

— Mennyire tartja meggyőzőnek az eddig kibocsátott szakértői elemzéseket?

— Az ország előtt álló feladat még annál is nagyobbak bizonyult, mint ahogy látszott a nehézségeket egyáltalán nem titkoló programunk közzétételekor, 1989-ben, az úgynevezett Kék könyv megjelentetésekor. A gazdasági átalakításról, a privatizálásról a közelmúltban közreadott program — A liberális megoldás — már hosszú távúnak tekinthető. Szakértőink nagy munka után letettek az asztalra egy gazdasági koncepciót, amelyről a velünk nem túlságosan rokonszenvező szakemberek körében is jó a vélemény. Egyáltalán nem bánjuk, ha a gazdasági válság megoldása általunk helyesnek vélt koncepciójából mások is merítenek.

— Ön a jövőben egyértelműen szociálliberális pártnak képzelet a

Szabad Demokraták Szövetségét. Milyen változást jelentene ez a párt eddigi arculatához képest?

— Önmeghatározásunkban eddig is szerepelt a szociálliberális irányultság. Különbséget kell tennünk a klasszikus nyugat-európai és a magyarországi pártrendszer között. A nyugat-európai liberális pártok többnyire kisebb pártok. Az SZDSZ soha nem tartotta a maga számára kielégítőnek azt a liberalizmust, amely a nyugat-európai kis pártokat jellemzi. Nem azért, mert így csekély tömegvonzásra számíthatnánk, hanem azért, mert Magyarországon mások a viszonyok. Meg kell teremteni a piacgazdaságot, posztkommunista társadalmi közegben kell végrehajtani olyan gazdasági-társadalmi átalakulást, amelyre nincs történelmi példa. A teória fontos, de pragmatikus megoldásokat kell keresni, s mivel az átalakulás súlyos szociális megrázkódtatásokkal jár, itt a szociális kérdések érzékeny kezelésére van szükség. A klasszikus polgári demokráciák kialakulásakor a liberális pártok azt mondták, állami, társadalmi intézményekkel nem lehet korlátozni a gazdaság autonómiáját. Azóta a magukat liberálisnak valló pártok sokat tanultak, sokat átvettek a szociális szempontokat képviselő pártoktól. Magyarországon az állásai hosszú és keserves folyamata alatt nem bízhatunk abban, hogy a gazdaság ereje szükségszerűen kínálja majd a társadalmi szolidaritás elemi követelményeit kielégítő szociális megoldásokat.

— Mi akadályozta eddig az SZDSZ-t abban, hogy munkájában jobban érvényesítse a szociálliberális szempontokat?

— Mulasztás nem történt, hiszen az SZDSZ-nek, a parlamenti frakciónak van egy erős gárdája — főként a volt „szetások” alkotják —, amely igen eredményesen vesz részt a szociális vonatkozású program-törvénytervezetek kidolgozásában. A törvényalkotásnak talán ez az a területe, ahol a legkonstruktívabb az együttműködés a kormánykoalíció és az SZDSZ között. A Népjóléti Minisztérium — élén a miniszterrel — méltányolja munkatársaink tevékenységét.

— Jó, akkor másként teszem fel a kérdést: a szociálliberális irányattal szemben van-e jelentős eszmei áramlat az SZDSZ-ben?

Van, aki tiszta liberális elve-

ket képvisel, de ezt nem tekinteném áramlatnak. Tamás Gáspár Miklóst szokás ilyenként megnevezni. A másik pólus — nem a parlamenti frakcióban, hanem a pártnak — az a szellemiség, amit a legmarkánsabban Eörsi István képvisel. Ő a munkavállalói vagy inkább munkás-érdekképviselet talaján állva baloldali, szocialisztikus, mondhatni szociáldemokrata elvek hangsúlyozásával kéri számon, hogy ezeket az elveket az SZDSZ miért nem vállalja határozottabban. Valójában azonban egyik sem tagadja a másik hangsúly szükségességét az SZDSZ-en belül, vitákat inkább egy harmadik irányzat kavart, őket nevezik radikálisoknak. Ők úgy érzik, már hiányzik az a radikalizmus a pártból, amiért csatlakoztak sorinkhoz. 1989 őszén a siker volt a nagy vonzerő, a népszavazás eredményessége erőteljesen gyarapította a párt létszámát. Az SZDSZ szállt síkra a leghatározottabban a megalkuvás nélküli rendszerváltásért, de ez nem azonos a mai úgynevezett radikalizmussal. Az SZDSZ nem mutat hajlandóságot olyan politikára, amellyel egyes riválisaink helyettesítik a hozzáértő cselekvést: a forradalomtól való szavazásra. De tagságunk egy része nem hajlandó tudomásul venni a mai magyarországi viszonyokat, mindenféle konkrét elképzelés nélkül egy jobb, igazságosabb társadalom igényét állítják szembe a gyarló lehetőségekkel. Megtörtént a választás, és az SZDSZ ellenzéki szerepre kényszerült, ezt pedig az SZDSZ hívei nagyon nehezen emésztették meg. Félreértés ne essék: én sem voltam kivétel. Idő kellett annak felismerésére, hogy a szűk mozgástér is nagyon fontos lehetőségeket kínál. Az SZDSZ-tagok egy rétege változatlanul fölteszi a kérdést, hogy a párt, a parlamenti frakció miért nem hangoztat már radikális követeléseket például a szociális problémák, az igazságtétel ügyében. Sokan kielégületlenek, mert úgy látják, nem történt meg a valódi rendszerváltás, mert nem vontak felelősségre egyetlen régi vezetőt sem, sőt sok régi vezető változatlanul ott ül a helyén. Meggyőződésem: elégedetlenségük nem azért erőteljes, mert mondjuk 40 évvel ezelőti bűnökért néhány aggyaszt nem voltak felelősségre, hanem azért, mert a közelmúlt és a jelen gazdasági visszaélései nem vonnak maguk után

konzekvenciákat. Mi ezt mindig követeltük, sőt tettünk is érte. Ne tekintse szerénytelenségnek, hogy a magam példájával hozakodom elő, de én már 1989-ben gazdasági visszaélések miatt pert indítottam az MSZMP központi bizottsága ellen. 1990 tavaszán — már az Állami Vagyonügynökség léte idején — privatizációs visszaélések ügyében kezdeményeztünk jogi eljárást. Mi csak jelzésértékű feltárási tevékenységet végezhetünk, magát a munkát a kormányzó hatalomnak kell elvégeznie.

— Az ön által már megrajzolt ellenzéki mozgástérben az SZDSZ követett-e el súlyos hibát azóta, hogy az új országgyűlés munkához látott?

— Biztos, hogy követtünk el hibákat, biztos, hogy nem mindenhol érvényesítettük lehetséges befolyásunkat, de a törvényalkotásban érvényesülő állásfoglalásaink fő irányai helyesnek bizonyultak.

— Ön szerint miként befolyásolta az SZDSZ mozgástérét az MDF—SZDSZ-paktum?

— Hogy a paktumot meg kellett kötni, arról meg vagyok győződve.

„Az egyéni ambíciók beteljesülése senki számára sem lehet kizárólagos szempont” FOTÓ: BÁNKUTI ANDRÁS

Hogy így kellett megkötni, arról már kétségeim vannak. A paktum előtti alkotmányos viszonyok lehetetlenné tették volna a többpárti parlament működését. Részben a gyakorlat hiánya, részben a felhalmozódott indulatok hevessége fokozta volna a működésképtelenség veszélyét. A nagykoalíció nem lett volna sikeres, akadályozta volna, hogy kialakuljanak a nélkülözhetetlen politikai váltóüzemű struktúrák. Ahány embert megkérdez, mindenki mást mond, hogyan kötötte volna meg a paktumot. Ennek elemzését nem tekintem feladatomnak, mert ez már utólagos szellemi társasjátéknak minősül.

— Igen, értem én, de a dolognak van egy pikantériája. Önnel együtt az SZDSZ elnöki tisztére pályázik Tölgyessy Péter is, aki a paktum egyik meghatározó személyisége volt.

— Éppen ezért vagyok óvatos, mert nem akarok övön aluli ütést. Tisztelem Tölgyessy Péter szellemi tevékenységét, amely a paktum megalkotásában megnyilvánult. Ő elméleti jogász, én „lövészárokból” jött gyakorlati jogász vagyok. Én szerződést úgy kötök, hogy ha csak lehet, legyenek biztosítékok. A létező legkisebbre kell csökkenteni annak a lehetőségeit, hogy egy szerződéses rendelkezés megtartása a másik fél jóhiszeműségén múljon, vagy azon, hogy jól ítéli-e meg akár a saját érdekeit is.

— Nem kell túl nagy találmányosság annak megállapításához, hogy ön most az MDF-ről beszél.

— Így van. Olyan szerződésnél, amely mindkét oldalról bizonyos teljesítéseket feltételez, célszerű megállapítani a viszonyos teljesítések sorrendjét, mert így kisebb a lehetőség a szerződés megszegésére.

— Ön úgy nyilatkozott, hogy együttműködést nem, de párbeszédet mindenképpen akar az MDF-fel. Milyen esetekben látja ezt célravezetőnek?

— Minden politikai ellenféllel minden körülmények között keres-

— Milyen együttműködést képzel el az ellenzékkel, elsősorban a Fideszsel?

— Nagyon kevés eltérést látok az SZDSZ és a Fidesz elvei között, ami mutatkozik, az inkább pragmatikus, stílusbeli különbség. Veszélyes lenne, ha örökös egymáshoz mérnénk magunkat, az egészséges és természetes rivalizálásnak a jelen politikai helyzetben nem szabad megrontania kapcsolatunkat. Az MSZP-vel már bonyolultabb a helyzet. Jelenleg is nyilvánvaló, hogy minden formális szövetségi kapcsolat nélkül sok kérdéssel egyformán szavazunk, sőt vannak olyan politikai értékek, amelyekről hasonlóképpen gondolkodunk. Nem szabad előítéletekkel közelíteni az MSZP-hez, de azt látni kell: az MSZP a közvélemény egy részét még nem tudta meggyőzni arról, hogy semmilyen vonatkozásban nem tekinthető utódpártnak. Fontos tehát, hogy az ellenzéken belül legyen együttműködés, de nem mindenáron.

— Hogy ítéli meg, mennyire ismerik az ön nézeteit azok, akik novemberben dönteni fognak arról,

Programjukat csak a sajtónyilatkozataikból ismerem. Én mindenesetre azt vallom, ma nem az a politikuskok feladata, hogy lelkesítő beszédek tartanak, olyan illúziót keltsenek, mintha az SZDSZ esetében a látványos politikai sikerek feltételeit egyszerűen személyi változtatásokkal meg lehetne teremteni. Nem ismerem olyan politikai programot az SZDSZ-ben, amely alternatívát kínálna eddigi fő törekvéseinkkel szemben. Lehet és kell mai politikánkat ügyesebbé, dinamikusabbá, pragmatikusabbá tennünk, több ambíciózus, jó képességű embert kell bevonnunk a munkánkba, profi politikuskokat kell nevelnünk, és ez az én célom. De katasztrófa volna, ha egyetlen személyiség irányítaná a politikát egy testületben, még akkor is, ha az illető kifogástalan elme és jellem volna. Egyrészt tévedhet, másrészt olyan munkamódszereket teremthet, amelyek könnyen torzulásokhoz vezethetnek. Félreértés ne essék, én nem a kollektívizmusból, hanem a szakértői csapatmunkából hiszek. Előnyös, ha egy politikai pártnak vannak frontemberei, de azok rendelkezzenek önkorlátozási képességgel, fogadják el a testületi döntéseket, és saját döntéseiket egyeztetik azzal a szakértői gárdával, amelyből erejüket merítik.

— Politikai jövőjét hogyan befolyásolja, ha nem önt választják az SZDSZ elnökévé?

— Akkor maradok az Országgyűlés alelnöke. Ha netán beválasztanak az ügyvivői testületbe, ez a tevékenységem nem lenne összeegyeztethetetlen a parlamenti tisztséggel. De most az foglalkoztat, hogyan befolyásolja az életemet, ha megválasztanak. Tele vagyok tervekkel, és — nem tagadom — ambícióval.

— Végső soron mi volt az a felismerés, az a szempont, amelynek alapján úgy döntött, hogy elnökjelölt lesz?

— Kis János bejelentése után meglepően sokan arra a következtetésre jutottak, hogy én eredményesen léphetnék fel integráló és dinamizáló pártelnöki szerepkörben. Az SZDSZ a mai politikai viszonyok között egyszerűen nem engedheti meg magának, hogy kiváló személyiségeket nélkülözzön. Meggyőződésem, hogy ez nemcsak a párt, hanem az ország, a mai magyar demokrácia érdekeit is sértené. Az egyéni ambíciók beteljesülése senki számára sem lehet kizárólagos szempont. Itt szolgálni kell. Hogy miként alakul Magyarországon a demokrácia, az az ellenzéken is múlik. Azon, hogy a választásokig jó ellensúly legyen a tekintélyelvűséggel szemben, és azon is, hogy a választásokon győzelmével végre beindítsa a politikai forgószínpadot, hiszen csak ez alakíthat országunkból valódi európai demokráciát, nem pedig a szép szavak.

— Miben különbözik az ön programja azokétól, akik szintén indulnak a pártelnöki tisztségért?